



Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 3. Utrùm intellectus possit assentiri opinioni habenti magnam verisimilitudinem, quando opinio opposita non apparet verisimilis, aut non nisi minùs verisimilis apparet.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

alio motivo æquè gravi ad oppositum: tunc enim motiva illa se mutuo elidunt, faciendo scilicet, ut apparentia veri & falsi sit æqualis in utraque parte contradictionis. Unde fit ut intellectus non possit, nisi imprudenter, uni parti potius quàm alteri attribuire veritatem aut falsitatem.

Dices 1. Motivum per se & intrinsecè sufficiens ad prudentem assensum, semper ad prudentem assensum sufficit. Atqui motivum grave, hoc ipso quòd grave est, est motivum per se & intrinsecè sufficiens ad prudentem assensum. Ergo, &c. *R. dist. maj.* Motivum per se & intrinsecè sufficiens ad prudentem assensum pro quocumque casu, semper sufficit ad prudentem assensum, Conc. major. Motivum per se & intrinsecè sufficiens ad prudentem assensum pro aliquibus tantum casibus, semper, &c. *N. maj.* Motivum autem grave non est motivum per se & intrinsecè sufficiens ad prudentem assensum pro quocumque casu, alioqui sufficeret etiam in contradictione alterius evidentis in oppositum; quod est manifestè falsum; sed pro aliquibus tantum casibus, pro iis scilicet, in quibus vis ejus motiva nec superatur nec eliditur per contradictionem alterius stantis pro parte opposita. Eliditur autem vis ejus motiva per contradictionem alterius motivi æquè gravis in oppositum, sicut superatur per contradictionem alterius motivi in oppositum evidentis, aut saltem gravioris sensibilibiter.

Dices. Motivum A grave non amittit gravitatem suam ex eo quòd concurrat cum motivo B æquè gravi in oppositum, & vicissim. Ergo motivum A & motivum B, etiam in concursu sufficiunt ad prudentem assensum. *Resp. neg. conseq.* Imò neutrum motivum sufficit ad prudentem assensum in concursu, quia utrumque in concursu retinet gravitatem suam. Ex eo enim, quòd utrumque motivum retinet gravitatem suam in concursu, fit, ut neutra pars contradictionis magis appareat vera, quàm falsa, & utraque tam appareat falsa, quàm vera: quantum enim motivum A suadet veritatem partis, pro qua stat, tantum illam dissuadet motivum B, & vicissim quantum motivum B suadet veritatem alterius partis, pro qua stat, tantum illam dissuadet motivum A. Ex eo igitur, quòd utrumque motivum retinet gravitatem suam in concursu, fit ut intellectus neutri parti assentiri possit saltem prudenter, nec aliud possit prudenter, quàm circa utramque assensum, sicut & dissensum, suspendere.

Obj. 2. Sint duo testes, testis A & testis B, æqualis sapientiæ & probitatis, & consequenter æqualis inter se autoritatis, quorum primus asserit factum aliquod, alter negat. Possum in hac hypothesi prudenter pro arbitrio vel credere factum propter autoritatem testis A, vel discredere propter autoritatem testis B. *R. neg.* & dico, quia cum sint æqualis inter se in testificando autoritatis neutrum fide dignum esse in concursu alterius; cum non possim uni credere, quin simul & indivisibilibiter discredam alteri, & neuter propter suam autoritatem dignus sit, ut discredam alteri, quia alter æqualem habet autoritatem, neuter propter suam autoritatem dignus est ut ei credam.

Dices. Neuter suam sapientiam & bonitatem amittit in concursu alterius. Ergo uterque fide dignus est in concursu. *Resp. neg. conseq.* Imò quia uterque sapientiam & probitatem suam retinet in concursu, neuter in concursu fide dignus est: cum enim non possim uni fidem adhibere, quin simul credam alterum falli aut fallere, neuter fide dignus est, si neuter dignus est, ut propter ejus testimonium credam alterum falli aut fallere. At neuter dignus est, ut propter testimonium ejus credam alterum falli aut fallere; cum uterque in concursu totam suam sapientiam & probitatem retineant, & ita uterque in concursu sint inter se æqualis omnino autoritatis.

Dices iterum. Reverentia debita testi A, exigit ut possim factum credere propter ejus testimonium; si

Simonnet Theol. Tom. I.

militer reverentia debita testi B, exigit, ut possim propter ejus testimonium factum discredere. *R. neg.* Nam reverentia debita testi A, solum exigit, ut non discredam factum propter testimonium testis B. Similiter reverentia debita testi B, solum exigit, ut non credam factum propter testimonium testis A, & ita reverentia utrique debita, solum postulat, ut nec credam, nec discredam factum, sed circa illud dubius hæream, neque affirmando, neque negando existentiam ejus.

ARTICULUS III.

Utrum intellectus possit assentiri opinioni habenti magnam verisimilitudinem, quando opinio opposita non apparet verisimilis, aut nonnisi minus verisimilis apparet.

RESPONSIO

In intellectus potest & quidem prudenter assentiri opinioni, quæ, omnibus diligenter & absque inordinato mentis affectu consideratis, clarè & sensibilibiter magnam præferat verisimilitudinem, & majorem, quàm opposita.

Et 1. quidem, quòd possit, probatur ex unanimi consensu Philosophorum & Theologorum, qui triplicem distinguunt assensum in intellectu, scientificum scilicet, fidei divinæ, & opinativum. Assensus scientificus est ille, quo evidenter judicamus aliquid esse verum, propter motivum evidenter ostendens rei veritatem. Assensus fidei divinæ est ille, quo certò, quamvis obscurè, judicamus aliquid verum esse, propter autoritatem Dei veritatem ejus credibiliter attestantis. Assensus denique opinativus est ille, quo obscurè & cum aliqua oppositi formidine judicamus aliquid verum esse, propter apparentiam veri quam habet, seu, quod eodem redit, propter motivum obscurè & fallibiliter suadens veritatem ejus. Potest igitur intellectus, secundum omnes Philosophos & Theologos, quandoque assentiri objecto tanquam vero, propter veri speciem, quam habet. At si quando potest, certè tunc maximè, cum objectum magnam præ se fert speciem veri, & sensibilibiter majorem, quàm oppositum.

2. Quòd possit prudenter, facile probatur. Nam si assensus, quem dabit intellectus in præsentii hypothesi, non est prudens, sed temerarius, talis est vel ex parte subjecti, vel ex parte objecti. Neutrum dici potest. Non primum: nam intellectus non assentitur, nisi post maturam utriusque partis considerationem. Non etiam secundum: nam intellectus non assentitur ultra meritum objecti. Assensus enim opinativus non excedit meritum objecti, magnam, post diligentem & bona fide factam veritatis inquisitionem, præferentis speciem veri, opposito aut nullam omnino, aut nonnisi sensibilibiter & notabiliter minorem verisimilitudinem habente. Certè vel tunc intellectus potest prudenter judicare objectum esse verum, vel hoc judicare prudenter non potest, nisi cum habet omnimodam certitudinem de veritate objecti. Quòd scepticum est, & adversatur communi omnium hominum sensui & usui.

Obj. Intellectus assentiens objecto tanquam vero in præsentii hypothesi, exponit se periculo errandi. Ergo imprudenter agit. *R.* Intellectum assentientem objecto tanquam vero in præsentii hypothesi, non exponere se morali & proximo periculo errandi, sed illud vitare quantum prudentia exigit, & quantum in se est, secundum prudentem estimationem; cum supponatur non judicare nisi post diligens veritatis examen, & in judicando sequatur magnam & notabilem verisimilitudinem, quæ cum nulla ex parte opposita, aut nonnisi sensibilibiter & notabiliter minore concurrat. Quòd si remotum aliquod errandi periculum tunc incurrit, non idcirco imprudenter se gerit, quia satius est illum tale periculum subire, quàm ferè semper hæerere, & veluti stiptem ma-

Bb 3 nere,

nere, suspendendo assensum & dissensum suum circa omnia ferè objecta. Quod necessariò faceret, si nunquam iudicaret de veritate vel falsitate objectorum, nisi cum omnimodam de illorum veritate vel falsitate certitudinem haberet: hac enim omnimoda certitudo rara admodum est, præsertim in moralibus, sicut & in politicis.

Nota pro sequentibus articulis. De rebus ad mores pertinentibus possunt esse duæ opiniones inter se oppositæ, quarum una negat aliquid esse illicitum, seu aliqua lege, sive naturali, sive positiva, prohibitum; altera verò illicitum, seu lege aliqua prohibitum esse affirmat. Prima dicitur opinio minus tuta, quia in ea sequenda potest esse periculum aliquod transgrediendi legem aliquam: secunda verò dicitur tutior, quia in ea sequenda nullius legis violandæ periculum incurrit. Exemplum habemus in triplici contractu, circa quem sunt duæ sententiæ inter se oppositæ, quarum prima affirmat contractum illum esse lege naturali prohibitum, tanquam usurarium; altera negat. Prima tutior est, quia in ea sequenda nullum est periculum violandæ legis naturalis. Secunda est minus tuta, quia in ea sequenda potest esse periculum transgrediendi legem naturalem. His præsuppositis, sit

ARTICULUS IV.

Utrum usus opinionis minus tuta licitus sit ei, cui opinio opposita & magis tuta, apparet verisimilior.

RESPONSIO.

Usus opinionis minus tuta, quamvis appareat multum verisimilis secundum se & absolute, illicitus est ei, cui opinio opposita & tutior, omnibus maturè ponderatis, apparet clarè & sensibilibiter verisimilior.

Prob. Operans secundum opinionem minus tutam in facta hypothesi, peccat. Ergo, &c. *Prob. ant.* Ille peccat, qui operatur sine prudenti persuasione de bonitate operationis suæ. Sed qui operatur secundum opinionem minus tutam in facta hypothesi, operatur sine prudenti persuasione de bonitate operationis suæ. Ergo, &c. *Prob. min.* Operatur sine prudenti persuasione de bonitate operationis suæ, qui aut omnino non potest, aut non nisi imprudenter potest judicare, quod non existat, & è contra prudenter potest judicare, quod existat præceptum prohibens operationem, quam exercet. Atqui operans secundum opinionem minus tutam in facta hypothesi, non potest ad summum nisi imprudenter judicare, quod non existat præceptum, prohibens operationem, quam exercet. non enim potest ad summum nisi imprudenter judicare veram esse opinionem minus tutam, quam sequitur, & quæ negat præceptum illud existere (ex art. 1.) è contra verò potest prudenter judicare, quod existat præceptum, prohibens operationem quam exercet; potest enim prudenter judicare veram esse opinionem magis tutam, quam relinquit, & quæ præceptum illud existere affirmat (ex art. 3.) Ergo, &c.

Obj. 1. Sententia nostra imponit hominibus onus gravissimum & intolerabile. Neg. *Prob.* Imponit hominibus obligationem sequendi in omnibus opinionem tutiorem, quando in se & absolute verisimilior est, & consequenter quarendi semper, antequam operentur, utrum opinio tutior sit in se, & absolute verisimilior, an non. Atqui hoc est imponere hominibus onus gravissimum & intolerabile. Ergo, &c. *Prob. min.* Nam opinio in se & absolute verisimilior, est ea, quæ talis est per sua momenta intrinseca, ut illis ritè examinatis & penetratis, tanquam vera communiter approbaretur à sapientibus. Atqui obligatio quarendi semper, utrum opinio tutior talis sit, an non, per sua momenta intrinseca, &c. est obligatio gravissima & intolerabilis: vires enim humanas saltem communiter excedit, certò investigare

in moralibus, quibus rationibus, ritè examinatis & penetratis, convincerentur, aut non convincerentur communiter sapientes: cum in moralibus tam diversa sint hominum etiam sapientum judicia, & passim quod ab uno approbatur tanquam verisimilior, ab alio velut minus verisimile reprobetur, ut certa docet experientia. Ergo, &c.

Resp. neg. maj. Nam solum imponimus hominibus obligationem sequendi opinionem tutiorem, quando apparet illis verisimilior, sive secundum se & absolute verisimilior sit, sive non; illisque similiter permitimus, ut, relicta tutiore, sequantur minus tutam, quando post debitam veritatis inquisitionem appareat illis verisimilior tutiore, sive sit absolute & secundum se verisimilior, sive non sit. Solum itaque volumus neminem exequi licite rem, de qua dubitat, sine licita, an non, nisi prius diligenter inquirat, num re ipsa sit prohibita, an non, & post diligentem veritatis inquisitionem appareat illi clarè & sensibilibiter verisimilior, quod non sit prohibita, sicque maturè & prudenter judicet non esse prohibitam: ita ut si, facta diligenti veritatis inquisitione, appareat illi verisimilior, quod res prohibita sit, aut non magis appareat verisimile, quod non sit prohibita, quam quod sit, non possit rem illam licite exequi; quia tunc non potest illam exequi cum prudenti iudicio, quod sit licita: cum non possit illam exequi cum prudenti iudicio, quod non sit prohibita.

Porro hæc doctrina non imponit hominibus onus intolerabile, nec illos obligat ad impossibile, sed solum, ut, quantum moraliter possunt, ad veritatem peritanti in omnibus, & in omnibus, quantum moraliter possunt, veritate duce, procedant, ut hac ratione, quantum possunt moraliter, semper insistant viis iustitiæ, & voluntati divinæ, quæ est suprema morum regula, semper sese conforment. Quod sanè præstare non possunt secundum prudentem estimationem, nisi adhibita constanter morali diligentia ad veritatem in omnibus investigandam, semper & constanter in obscuris amplectantur id, quod sibi sine ulla sua culpa videbitur clarè & sensibilibiter maiorem veri speciem præferre, quodque proinde maturè, prudenter & inculpabiliter iudicabunt esse verum.

Obj. 2. Sententia nostra repugnat verbis illis Christi Matth. 11. *Jugum meum suave est, & onus meum leve.* *Resp. neg.* Nam lex evangelica dicitur à Christo jugum suave & onus leve, non quia possumus impunè transgredi ejus præcepta, quandiu verisimile est illa non existere, licet illa existere verisimilior sit; sed quia, 1. lex evangelica est lex charitatis & amoris, & amor id, quod aliunde grave & amarum est, gratum ac leve efficit, ut docet experientia. 2. Quia in lege evangelica nobis majora & frequentiora gratiæ auxilia suppeditantur, quibuscumque facilius mandata divina implere possumus, quam poterant homines in lege Mosaica, in qua gratiæ non tam abundantes erant. 3. Quia lex evangelica, præter præcepta moralia, ad quorum observationem homines semper obligati fuerunt, pauca alia positiva, à Christo lata, nec omnes Christianos generaliter obligantia, continet; cum è contra lex Mosaica innumerorum penè præceptorum Judæis imposuerit onus, quod vix ac ne vix quidem portare poterunt, ut testatur Petrus, Act. cap. 15.

Obj. 3. Sententia nostra injuriosa est summis Pontificibus: nam multis in casibus, secuti sunt opinionem minus tutam, licet minus verisimilem: multoties enim dispensarunt in casibus, in quibus minus erat verisimile summum etiam Pontificem posse dispensare. R. neg. *obj. Ad prob. R.* Ad summum Pontificem in concedendis dispensationibus aliquando à communiori tunc temporis sententia discessisse; sed addo non discessisse, nisi quia post sufficientem adhibitam in indaganda veritate diligentiam, opposita sententia apparuit illis clarè & sensibilibiter verisimilior, imò & fortassis unice vera per momenta intrinseca. Qui autem aliter sentiunt de summis Pontificibus, gravem illis injuriam faciunt, cum ajunt illos